

De periode 1813-1831

De vertegenwoordigers van de grote Europese mogendheden Engeland, Oostenrijk, Pruisen en Rusland die in 1814 bijeen waren in Wenen, om zich te beraden over het herstel van een stabiele staatkundige orde in Europa na de turbulente periode van oorlogen tegen het Revolutionaire en Napoleontische Frankrijk, zagen zich onder andere voor het probleem geplaatst hoe aan de noordgrens van Frankrijk een staat kon worden opgericht, die sterk genoeg zou zijn om Frankrijk af te houden van annexatieavonturen in die streken, maar tegelijk niet zó sterk zou zijn dat die nieuwe staat zelf zou kunnen uitgroeien tot een bedreiging van het nieuwe Europese evenwicht. De keuzemogelijkheden van de diplomaten werden al enigszins beperkt door de gebeurtenissen welke zich eind 1813 in Holland hadden afgespeeld. Na de bevrijding door Pruisische en Russische troepen was, op uitnodiging van een aantal notabelen, waaronder G. K. van Hogendorp, Frederik Willem, de oudste zoon van de laatste Stadhouder Willem V, naar Nederland teruggekeerd. Op 30 november 1813 was hij, komend uit Engeland, op het Scheveningse strand aan land gegaan waarna hij op 2 december was uitgeroepen tot Soeverein Vorst, onder de gelijktijdige belofte de nieuwe staat een Grondwet te zullen geven. De oversteek van de Erfprins was geschied met Engelse en Pruisische instemming en het lag voor de hand, dat de positie van Willem I van invloed zou zijn op de regelingen die in Wenen getroffen zouden worden over de Nederlanden. De nieuwe vorst had nog geprobeerd voor zijn koninkrijk een omvang te bedingen die de grenzen langs de Rijn en de Moezel zou hebben gebracht, maar daar wilde noch Engeland op ingaan omdat het niet gebaat was bij een zo sterk Nederland, noch Pruisen omdat het zelf verlangend naar de landen tussen Rijn en Maas keek. Begin 1815 werd het Congres het erover eens, dat de nieuwe staat het territorium zou beslaan van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik. In een geheim protocol werd vastgelegd dat Nederland met België, waar Willem I door de Geallieerden al tot hoofd van de voorlopige Regering was benoemd, in één Koninkrijk zou worden verenigd. Tot slot zou het tot Groothertogdom opgewaardeerde Luxemburg, dat aan Willem I werd afgestaan ter compensatie van het verlies van de Nassausche Erflanden in Duitsland, door een Personele Unie aan het Koninkrijk worden verbonden. Om Pruisen tegemoet te komen zou Luxemburg deel uitmaken van de Duitse Bond en zou de vesting Luxemburg door een garnizoen van de Bond, dat wil zeggen van Pruisen, bezet worden gehouden.

Voordat het kon komen tot de ratificatie van deze akkoorden versnelden de ontsnapping van Napoleon uit zijn gevangenschap op het eiland Elba en zijn triomfantelijke terugkeer naar Parijs, de loop der gebeurtenissen. De Geallieerden bereidden zich in allerijl voor op een nieuwe confrontatie op het slagveld en Willem I, die inzag hoe belangrijk het was als volwaardige soevereine bondgenoot aan deze krachtmeting deel te nemen, riep zich op 16 maart 1815 op eigen gezag uit tot Koning van het Verenigd Koninkrijk van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden. Na de gewaardeerde bijdrage van de Nederlandse troepen aan de slagen bij Quatre Bras en Waterloo in juni 1815 welke een einde maakten aan Napoleon's 'honderd dagen', was de internationale positie van de nieuwe staat gevestigd.

Het 'almalgame le plus purfait' van de Nederlandse en Belgische provincies zou van kortere duur zijn dan Willem I had verwacht. Het is hier niet de plaats uitvoerig in te gaan op de

oorzaken van de Belgische Opstand. De meeste geschiedschrijvers beginnen te wijzen op het kunstmatige karakter van de vereniging, die, hoezeer op zichzelf ook gewenst door Willem I, toch vooral tot stand was gekomen vanuit de behoefte van Engeland en de overige Geallieerden een sterke bufferstaat aan de Franse noordgrens in het leven te roepen en die, nu ruim twee eeuwen van gescheiden voortbestaan van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden niet erg wortelde in de maatschappelijke verhoudingen, geschiedenis en bewustzijn van de inwoners. Verder kwamen er in de jaren na 1815 op talloze gebieden verschillen aan het licht. De economie van het Noorden had een overwegend commercieel, die van het Zuiden een industrieel karakter. Op godsdienstig gebied hadden het protestantse Noorden en katholieke Zuiden weinig gemeen en ook de taalverschillen leverden de nodige politieke en emotionele geschillen op. Verder zou zich een aantal weeffouten wreken die bij de samenvoeging waren ingeslopen. Deze waren een gevolg geweest van de voorrang die de Geallieerden hadden gegeven aan Hollandse belangen. De Acht Artikelen, ook wel bekend als het Protocol van Londen van 21 juni 1814, die de eerste blauwdruk voor de vereniging gaven, bevatten bepalingen over de staatsschuld, de zetelverdeling in de Tweede Kamer, de openbare ambten in bestuur en krijgsmacht, de kerk- en onderwijspolitiek en de handels- en tarievenpolitiek, waaronder de vaart op de koloniën, die bedoeld of onbedoeld meer in het voordeel van de Noordelijke dan van de Zuidelijke provincies zouden blijken te zijn. Ook de, wat men spottend noemde 'Hollandse rekenkunde' die nodig was om de nieuwe Grondwet van 1815 in het Zuiden voor aangenomen te verklaren, wekte de nodige wrevel, en hetzelfde zou op den duur gaan gelden voor het weinig liberale karakter van de Grondwet.

Ondanks alle oppositie in het Zuiden tegen het bewind van Willem I was tot het einde van de jaren twintig slechts een minderheid de mening toegedaan dat het Zuiden zich diende af te scheiden om als zelfstandige staat zijn eigen weg te gaan. De meesten in de leidende Belgische kringen streefden naar hervormingen en inwilliging van hun eisen binnen het kader van het Verenigd Koninkrijk of, in het uiterste geval binnen een andere vorm van Belgisch-Nederlandse eenheid dan de volledige samenvoeging, zoals een Personele of Dynastieke Unie van overigens gescheiden staats- en zonodig ook volkshuishoudingen. Deze houding was goeddeels te danken aan de stimulerende economische politiek van de Koning, waarvan vooral de nijverheid en beginnende industrie in het zuiden de vruchten plukten. Vanaf 1828 echter scherpten de tegenstellingen zich toe en nam het Belgische verzet tegen Willem I in kracht toe, met name na de zogenaamde 'Fusie' tussen de liberale en katholieke oppositie. De als voorbeeld werkende Julirevolutie, die in 1830 in Parijs uitbrak, deed de volgende maand ook in Brussel de spanning oplopen. Moeilijke sociale en economische omstandigheden na een strenge winter, een slechte oogst, werkloosheid en stijgende voedselprijzen en het al zo lang opgekropte verzet hadden de hele zomer van 1830 al geleid tot sociale en politieke onrust. Op 24 augustus 1830, een dag voor de verjaardag van de Koning, barstte de bom. Na een uitvoering van Aubers' opera 'La Muette de Portici' kwam het tot hevige rellen die de dagen daarop voortduurden. De aanwezige troepen beperkten zich tot het beschermen van de regeringsgebouwen in de bovenstad en pas een inderhaast door de stedelijke notabelen opgerichte Burgerwacht wist de orde te herstellen. Deze laatste nam daarmee de feitelijke macht in de stad over en zou, naarmate de opstand zich over de andere steden en provincies uitbreidde, het middelpunt van het verzet worden. Het waren ook de burgerwacht en de daaruit voortkomende commissies en raden die de onderhandelingen met de militaire en burgerlijke autoriteiten zowel in Brussel als in Den Haag zouden voeren en die uiteindelijk de voorlopige regering in het leven zouden roepen.

De eerste versterking van de positie van de Burgerwacht kwam al op 3 september 1830. Na het mislukken van een aantal verzoeningspogingen, waaronder de belofte van Willem I om de Staten Generaal voor overleg bijeen te roepen en na onderhandelingen van de haastig naar het

zuiden afgereisde Prins van Oranje en Prins Frederik met vertegenwoordigers van de opstandelingen, ontruimden op de genoemde datum de beide Prinsen met alle troepen de stad. Vanaf dat moment begon een confrontatie tussen Brussel en Den Haag die uiteindelijk naar de mening van de Koning zodanig in een impasse geraakte, dat hij tot een militair ingrijpen besloot, een campagne die de geschiedenis in zou gaan als de *Tiendaagse Veldtocht*. Deze impasse kon ontstaan doordat zowel aan regerings- als aan revolutionaire zijde innerlijke tegenstellingen een tactvol onderhandelen in de weg stonden. Meer dan eens deden radicalere betrokkenen het conflict verder escaleren dan andere, meer gematigde figuren bedoeld hadden. Daar kwam het probleem nog bij van de geografische afstanden, aan de ene kant tussen de Koning in Den Haag en zijn verschillende bevelhebbers te velde en in Antwerpen, en aan de andere kant tussen gematigde figuren in de Burgerwacht, Zuidelijke Kamerleden, radicale republikeinen en de overige centra van de opstand als Luik, Leuven en Antwerpen. Hierdoor nam de kans alleen maar toe dat men langs elkaar heen werkte, afspraken maakte die inmiddels al weer door de gebeurtenissen elders achterhaald waren of dat men elkaar in het eigen kamp bewust de voet dwars zette door het uitlokken van voldongen feiten. Zo trof men aan Belgische zijde figuren die hoopten óf in directe onderhandeling óf door overleg in de bijeengeroepen Staten Generaal te komen tot een minnelijke schikking in de vorm van een bestuurlijke scheiding onder een zelfde staatshoofd dan wel dynastie, al dan niet gecombineerd met een tolunie, voorts anderen die aanstuurden op een radicale breuk en de vorming van een onafhankelijke Belgische Republiek. Aan de Nederlandse kant liepen de beoogde doeleinden niet minder uiteen. De Koning was op zichzelf al een bron van verwarring. Persoonlijk stuurde hij aan op het uitbreken van een algemene Europese oorlog, zich beroepend op de in 1815 gesloten verdragen waarbij de mogendheden in het geval van een 'casus foederis' met name bij een Franse interventie, het voortbestaan van het Koninkrijk hadden beloofd te garanderen. Tijdens zo'n toestand - men denke terug aan de manier waarop Napoleon bij Waterloo tot staan was gebracht - hoopte Willem I België te heroveren en zijn soevereiniteit volledig te herstellen. Binnen deze manier van denken kwam de veldtocht van augustus 1831 dus verre van onverwacht, en de campagne was in voorbereiding sinds oktober 1830, d.w.z. vanaf het moment dat de restanten van het Nederlandse leger zich in Noord-Brabant terugtrokken om gereorganiseerd, aangevuld en geoefend te worden. Anderzijds kon Willem I, zolang van een dergelijke oorlog geen sprake was, deze bedoeling niet openlijk uitspreken en moest hij zich bereid tonen tot onderhandelingen, zowel direct met de leiders van de opstand als met de duidelijke vertegenwoordigers in de Staten Generaal als met de grote mogendheden die, op 's Konings verzoek sinds 4 november 1830 te Londen in conferentie waren om zich te buigen over de dreigende verstoring van de in 1815 door hen geschapen statenordering. In deze onderhandelingen poogde hij een maximum aan mogelijkheden open te laten en tijd te winnen om op zo gunstig mogelijke voorwaarden tot een vergelijk te komen. Als stok achter de deur kon hij intussen met een militaire interventie dreigen. Een andere factor die de genoemde impasse deed ontstaan was het optreden van de Prins van Oranje en diens merkwaardige verhouding tot zijn vader. Over het laatste hoeft weinig te worden gezegd. Het is algemeen bekend hoe weinig de twee karakters gemeen hadden: de stugge, sobere, hard werkende en zakelijke Willem I die zich gewetensvol en tot in de details, wijdde aan wat hij zich als regerend vorst tot zijn plicht rekende en daartegenover de wispelturige, weinig volhardende, naar het frivole neigende, gemakzuchtige maar ook hartelijke en innemende Prins van Oranje, die zich, na zijn jeugd in Duitse en Engelse hofkringen te hebben doorbracht, maar slecht op zijn gemak ' kon voelen in het stijve en in zijn ogen bekrompen, Den Haag. De Prins heeft zich daardoor in de verhouding tot zijn vader gedreven gevoeld door een niet ophoudende drang naar onafhankelijkheid. Vader en zoon hebben elkaar het leven dan ook niet gemakkelijk gemaakt, al volgde op ieder conflict uiteindelijk weer een verzoening. Want ondanks alles zouden ze elkaar blijvend nodig

hebben, in het bijzonder bij de talloze gelegenheden dat Willem Frederik zijn zoon als pion in zijn plannen gebruikte. Zo was het zijn vaders wens dat Willem in 1809 naar Engeland toog om rechten te studeren en relaties op te doen. In 1811 moest hij naar Wellington's leger in Spanje. Het was ook de vader die aandrong op de, overigens kortstondige, verloving met prinses Charlotte, dochter van de latere Engelse Koning George IV (1820-1830). Eenmaal teruggekeerd op Nederlandse bodem in 1813 zag Willem zich benoemd in diverse generaalsfuncties om al gauw belast te worden met de leiding van het Departement van Oorlog. De jaren die volgden gaven allerlei conflicten en wrijvingen te zien, waarvan vooral de compromiterende betrekkingen van de Prins van Oranje met een coterie van Franse ballingen in Brussel, die uit waren op het herstel van Napoleon op de Franse troon, grote schade berokkend aan de eer en naam van het Vorstenhuis. Ook na de verzoening in 1821 was de verhouding tussen Willem I en de Prins van Oranje verre van vlekkeloos, en dat legde een zware wissel op de samenwerking waartoe deze twee in de kritieke dagen van 1830 en 1831 gedwongen waren; de een in Den Haag en de ander als bevelhebber van het leger in het zuiden. De Prins had zich altijd meer tot Brussel en het Zuiden aangetrokken gevoeld dan tot het burgerlijke en calvinistische Noorden, en graag had hij zich te Brussel in de één of andere waardigheid verheven gezien, hetzij als gouverneur-generaal namens de Koning, hetzij als onderkoning, hetzij als soeverein vorst. Dat zou afhangen van de toekomstige constitutionele verhouding tussen het Noorden en Zuiden. Hij werd daardoor heen en weer geslingerd tussen de gehoorzaamheid aan zijn vader zoals die voortvloeide uit zijn militair bevelhebberschap én zijn eigen opvattingen over zijn toekomst in het Zuiden. Wat de keuze van de middelen betrof die hij aanwendde om die laatste te verwezenlijken, toonde hij zich eveneens weinig tactisch of consequent. Afwisselend stelde hij zich tegenover de Brusselse opstandelingen toegevend en begrijpend op, vanuit de behoefte zich te profileren als de aangewezen figuur om hun belangen bij de Koning te verdedigen, of probeerde hij juist door militair geweld de situatie naar zijn hand te zetten. Zo probeerde hij op 23 september 1830 Brussel gewapenderhand te heroveren, maar niet nadat hij de gunstigste gelegenheid daarvoor, namelijk de anarchie in de stad rond 20 september had laten voorbijgaan, omdat hij bang was de gematigde leiders der opstandelingen tegen zich in het harnas te jagen. Een resultaat dat uiteraard op de maar halfgedaagde aanval toch onvermijdelijk volgde.

Na een bestorming van de Schaerbeekse Poort en nevenacties bij andere poorten werden slechts de bovenstad, waar zich de paleizen en het regeringscentrum bevonden, en een enclave bij de Lakense Poort definitief bezet. De hele benedenstad bleef in handen van de opstandelingen en het bereikte was onvoldoende om de situatie doorslaggevend te veranderen. In de nacht van 26 op 27 september zouden de Prins en zijn troepen de zuidelijke hoofdstad onverrichterzake ontruimen.

Het zal duidelijk zijn dat onder de hierboven uiteengezette omstandigheden geen sprake kon zijn van een eenstemmige en doortastende behandeling van het Belgische probleem. Een van de belangrijkste gevolgen voor het verloop der gebeurtenissen is geweest dat de wisselvalligheid van het Nederlandse optreden met name de gematigde figuren aan Belgische zijde in verlegenheid bracht. Zowel zij die hun politiek lot verbonden hadden aan de uitslag van het overleg in de Staten Generaal in Den Haag (13-30 september 1830) als de notabelen in de Burgerwacht, die streefden naar herstel van de grieven binnen een zekere vorm van rijkseenheid, kwamen steeds dichterbij de conclusie dat door onderhandeling weinig te bereiken viel. Dit verzwakte uiteraard hun positie binnenshuis en dat gaf weer ruimte aan radicale elementen in Brussel, Luik, Leuven en Antwerpen die zich een afscheiding tot doel hadden gesteld. Deze laatsten stapelden voldongen feit op voldongen feit, tot de gematigden noodgedwongen hun politieke verwachtingen voor de toekomst verplaatsten van Den Haag en het Verenigd Koninkrijk naar Brussel en een afgescheiden België.

Dit alles kan verklaren waarom de Administratieve Commissie van de Brusselse Burgerwacht op zondag 26 september 1830, iets meer dan een maand na de eerste rellen, uit haar midden een Voorlopige Regering vormde die de feitelijke soevereiniteit op zich nam. In de volgende nacht ontruimden alle Nederlandse troepen de stad en op 4 oktober 1830 voelde het bewind zich sterk genoeg om de onafhankelijkheid uit te roepen. In de volgende dagen verlieten de trouw gebleven delen van het inmiddels uiteengevallen leger Wallonië en op 17 oktober werd, als laatste grote stad, Gent opgegeven. Onder leiding van generaal Van Geen begon in Noord-Brabant de reorganisatie van de restanten van het leger. Behalve Maastricht bleven alleen de stad, en na 26 oktober nog slechts de Citadel van Antwerpen onder generaal Chassé in Nederlandse handen. Daar had de Prins van Oranje ook een laatste poging gedaan zijn positie te redden, toen hij op 16 oktober 1830 een verklaring uitgaf waarin hij zich, onder de belofte van Belgische onafhankelijkheid en vrije verkiezingen, aan het hoofd stelde van de opstandige beweging. Het markeerde op karakteristieke wijze het voorlopig einde van de rol van de Prins in de Belgische kwestie. Het Voorlopig Bewind verwierp het aanbod en Willem I desavoueerde hem volkomen in een toespraak tot de Staten Generaal van 18 oktober. Hiermee hadden de directe vijandelijkheden en onderhandelingen tussen Nederland en België een voorlopig eindpunt bereikt en verplaatste de handeling zich van Den Haag en Brussel naar Londen waar, zoals reeds eerder gezegd, op 4 november 1830 een conferentie werd geopend, die zou proberen door bemiddeling een einde te maken aan het Nederlands-Belgische conflict. Dit uitgangspunt van de conferentie bezorgde Willem I al direct zijn eerste tegenslag, daar hij had gehoopt op militaire steun van de mogendheden, of op zijn minst dwingende uitspraken en besluiten om de Belgen tot de orde te roepen. Vooral het standpunt van Engeland, waarover straks meer, is verantwoordelijk geweest voor de terughoudendheid van de conferentie.

De mogendheden begonnen met het opleggen van een schorsing der vijandelijkheden en het vaststellen van een demarcatielijn. Tot een wapenstilstand kwam het niet, wat de Belgen de gelegenheid gaf op 11 november 1830 Venlo te veroveren, zodat nu heel Limburg, behalve de vesting Maastricht in hun handen was. Door deze twee maatregelen erkende de conferentie stilzwijgend België als zelfstandige oorlogvoerende mogendheid, en de regering als de voorlopige feitelijke soeverein over het gebied ten zuiden van de demarcatielijn, met uitzondering van de vesting Maastricht, de Citadel van Antwerpen met enkele omliggende forten, en in Pruisische handen verkerende de vesting Luxemburg. Op aandringen van Engeland ging de conferentie op 20 december 1830 akkoord met het Franse voorstel het bewind in Brussel officieel te erkennen. Deze daad werd vooral ingegeven door de overweging dat Frankrijk, dat nog steeds onder de verdenking stond zijn gebied te willen uitbreiden, ieder voorwendsel moest worden ontnomen om van de onrustige situatie gebruik te maken en Wallonië of geheel België te annexeren. De steun die Engeland aan dit voorstel gaf en de overwegingen die dit land hiertoe brachten staan niet op zichzelf, maar zijn voorbeelden van de rol die Engeland gedurende de gehele conferentie, welke niet voor niets in zijn hoofdstad werd gehouden, speelde.

Totdat Engeland omstreeks het midden van de eeuw zich geleidelijk distancieerde van al te grote bemoeienis met continentale zaken, voerde het een actief buitenlands beleid dat erop gericht was het Europese machtsevenwicht te bewaren, en dan vooral het evenwicht dat op het Wenen Congres tot stand was gekomen. Een van de hoofdelementen van het beleid was een toekomstige dominante positie van Frankrijk en iedere expansie van dat land de kop in te drukken. In 1830 waren de omstandigheden echter sinds het Wenen Congres al zodanig gewijzigd dat Engeland niet bereid was een algemene Europese oorlog te riskeren als het 'Franse gevaar' ook langs andere wegen, nl. die van de diplomatie, bezworen kon worden. Toen er in 1830 in de Nederlanden, waarvoor Engeland net als Pruisen in de 18e eeuw al een bijzondere politieke belangstelling had getoond, problemen ontstonden, heeft Engeland zich

al vrij spoedig bij de gegroeide situatie neergelegd. Als de Franse noordgrens dan niet meer beveiligd werd door het Nederlandse Verenigd Koninkrijk, zoals bedoeld in 1815, moest een onafhankelijk België die functie maar overnemen en moest in elk geval de stabiliteit van de regeringen van het Noorden en Zuiden zo snel mogelijk worden hersteld. De Engelse regering achtte haar verantwoordelijkheid in deze kwestie nog groter, daar zij inzag welke economische belangen op het spel stonden. De opkomende Engelse industrie had behoefte aan de afzetmarkten in België en meer nog in Duitsland en was sterk gebaat bij bruikbare en goedkope water- en spoorwegverbindingen door de Nederlanden. Bovendien waren nogal wat Nederlandse staatsleningen in Engelse handen, en het rendement van deze obligaties mocht niet in gevaar worden gebracht. Een en ander verklaart voldoende de Engelse wens op korte termijn te komen tot een scheiding van België en Nederland op voor beide partijen aantrekkelijke voorwaarden. Dat was echter buiten de waard, in casu Koning Willem I, gerekend.

Bij het protocol van 20 januari 1831 deed de conferentie haar eerste officiële uitspraak over de scheiding. De mogendheden legden België een door hen gegarandeerde eeuwigdurende neutraliteit op en stelden dat de territoriale toestand van 1790 zoveel mogelijk hersteld diende te worden. In Limburg, waar beide landen historische rechten bezaten, moest de scheiding zo worden uitgevoerd dat er geen enclaves op het grondgebied van de ander overbleven. De status van Luxemburg diende, gezien de relatie met de Duitse Bond, ongewijzigd te blijven. Aangezien Zeeuws-Vlaanderen bij Nederland zou blijven, werd België tot slot de vrije vaart op de Schelde gegarandeerd evenals, vooruitlopend op de nadere regelingen inzake Limburg, die over de Maas. Hiermee werden de betreffende bepalingen uit het Haags Verdrag van 1795 tussen Frankrijk en de Bataafse Republiek en uit de slotakte van het Wener Congres nog eens bevestigd.

Op 27 januari 1831 liet de conferentie zich in een volgend protocol uit over de regeling van de Staatsschuld. Beide landen zouden hiervan ieder de helft dragen, hoewel het Noorden in 1815 een schuld van 589 miljoen gulden en het Zuiden slechts een van 27 miljoen gulden had aangebracht.

De Belgische regering wees de beide protocollen onmiddellijk van de hand daar de aangeboden voorwaarden van scheiding te veraf lagen van wat het revolutionaire bewind noodzakelijk achtte: heel Zeeuws-Vlaanderen, Limburg en Luxemburg en een andere schuldregeling. Willem I daarentegen, gestimuleerd door de Belgische weigering die toepassing ervan toch zou beletten, aanvaardde de voorstellen wel. Ze waren gunstig voor Nederland en boden goede vooruitzichten voor de onderhandelingen over de praktische uitvoering, onderhandelingen die zouden plaatsvinden onder de dreiging van het gemobiliseerde en in opbouw zijnde Nederlandse leger. Bovendien voelde de koning zich gesteund door de golf van nationalistische gevoelens in bepaalde delen van de bevolking, die was losgemaakt door het opblazen van 's Rijks kanonneerboot no. 2 door Van Speyk, op de Schelde bij Antwerpen. De commandant, die bij zijn daad om het leven was gekomen, had daarmee voorkomen dat het schip in Belgische handen viel en werd als held vereerd. Dit alles leverde voor Engeland een verontrustende situatie op die nog werd verergerd door de ontwikkelingen in de Belgische binnenlandse politiek. Daar was men er eindelijk in geslaagd in Leopold van Saksen-Coburg-Gotha een geschikte kandidaat voor de troon te vinden. Op 4 juni 1831 koos het Nationale Congres hem tot Koning. Weliswaar was dit een Engels succes, omdat Leopold de weduwnaar van de in 1817 overleden prinses Charlotte, die we nog kennen als de verloofde van de Prins van Oranje, door Londen naar voren geschoven was, maar het Congres had aan de keuze de voorwaarde verbonden, dat hij slechts de regering kon aanvaarden als hij vasthield aan de territoriale eisen ten aanzien van Luxemburg en Limburg. De Belgische weigering, de Nederlandse militaire dreiging en de steeds op de loer liggende

kans dat Frankrijk in troebel water zou willen vissen, deden de Engelse regering ernstig vrezende voor een escalatie van het conflict.

Op de Londense conferentie heeft Engeland daarom een wijziging bewerkstelligd van de twee protocollen waarin de scheidingsvoorwaarden waren geformuleerd. Dit leidde ertoe dat de conferentie op 26 juni 1831 met nieuwe voorstellen kwam, die bekend werden als de Achtien Artikelen. Het beoogde effect trad echter niet op. België aanvaardde ze nu, maar Willem I wees ze van de hand. Hij achtte ze te vaag, te weinig verplichtend, wat ze inderdaad waren en vooral te ongunstig, te meer daar hij het onbillijk vond dat de door hem geaccepteerde protocollen niet waren gehandhaafd. Bovendien weigerde Willem te erkennen dat een ander dan hij rechten op de Belgische troon en soevereiniteit kon laten gelden. De Koning meende nu dat de tijd van onderhandelen voorbij was en het moment gekomen was de dreiging met militair optreden in daden om te zetten. Officieel legitimeerde Willem de aanval op België met het streven de oorspronkelijke, door hem aanvaarde, scheidingsvoorwaarden terug te krijgen. In werkelijkheid was het herstel van de soevereiniteit het doel.